

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Czirják Albert.

Belmunkatársak: DR. BARTÓK ISTVÁN, BOD PÉTER, BOROS GYÖRGY, DR. CSERNÁTONI GYULA,
DR. FERENCZI ZOLTÁN, RIEGER IMRE, SÁNDOR JÓZSEF ÉS SÓLYOM JÁNOS.

Megjelen — július és augusztus havát kivéve — havonként kétszer,
legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt., félévre 1 frt 50 kr.
Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számítatnak.

E közlöny beltartalmát illető közlemények a szerkesztőhöz (Főter
30-ik szám.), az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig —
NAGY KÁLMÁN közs. isk. igazgató-, egyleti pénztárnok czimén — a
kiadó hivatalba (Feleki út 1. sz. a.) küldendők.

NYILATKOZAT.

Midőn megváltozott körülményeim miatt a „Család és Iskola“ szerkesztésétől ezen-
nel visszalépek, kedves kötelességemnek tartom hálás köszönetemet nyilvánítani a kolozsmegyei
tanítótestületnek megtisztelő bizalmáért, munkatársaimnak nagybecsű támogatásukért és a t. olva-
sóknak szives jóindulatáért.

Kolozsvárt, 1887. szept. 3-án.

Bod Péter.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

NYILATKOZAT.

A kolozsmegyei tanító-testület központi választmánya, érdemes szerkesztőnk Bod Péter
visszalépeése folytán, engem bizott meg e lap szerkesztésével. Bár közharcos voltam és vagyok,
e megtisztelő, kitünő bizalmat, mely nevelés-oktatásügyünk és ebből kifolyólag magyar faji érde-
keinknek egyik előrsi szolgálatára hiv, kötelességemnek tartom elfogadni. Törekedni fogok, hogy
e bizalmat meg is érdemeljem.

A mit 1874-ben lelkes, hazafias tanítótestületünk a „Család és Iskola“ megalapításá-
nak tényével manifesztált, az nem volt hiu kísérlet. Szűkebb hazánkban, az erdélyi részekben szá-
mot tevő munkát és missiót végzett, a királyhágón túl örömet hallgatták meg szavát. Öntudatra
ébreszté városunk és megyénk tanítóságát és buzdítá magas elhivatása teljesítésében; veleményt
mondott a nevelés-oktatásügy nem egy elsőrangú kérdésében. Ez által emelte, támogatta — a neki
adott tehetségek szerint — fejlődésében, haladásában a magyar elemet s így annak magas rendű
szellemi érdekeit. Ez nem volt hiában való munka. A Szabó Endre által megkezdett, Váradi Ká-
roly, Kiss Sándor, Hegedüs István, Ferenczi Zoltán, Rieger Imre és Bod Péter által folytatott,
nem egyszer elismeréssel és kitüntetéssel jutalmazott munkáról lemondani nem szabad. Ez meg-
győződésem, hitem. E lap iránya, szelleme az leend, melyet elődeim megalapítottak. Tisztelettel
felkérem e lap eddigi munkatársait, hogy az általános emberi művelődés, a magyar tanítóság és
a jövő nemzedék nevelése és oktatása érdekében a „Család és Iskolát“ hathatós közreműkö-
désökkel támogatni sziveskedjenek.

Kolozsvárt, 1887. szeptember 10-én.

Czirják Albert.

A tanító.

I.

A tanító üvegházban ül. Ezt mondja egy régi közmondás. Sokat kell látnia; sokan nézik őt.

Az állam és annak közegei, a melyek a tanítóságnak törvényt irnak elő és attól hűséget kívánnak. Ott van az egyház és a polgári társadalom, a melyek tőle mind kívánnak, követelnek valamit. Hát a tanulók szülői? Azoknak is van valami kívánságuk!

Jogositva vannak-e a tényezők e tanítóval szemben? Bizonyos értelemben és bizonyos határok között — igen!

A tanítónak, mint a serdülő ifjuság nevelőjének, hű fiakat kell nevelnie a hazának, és kötelessége az egyháznak, a mennyiben az az igazi kegyesség, az emberi nem legfőbb javainak őre, derék tagokat képezni. A gyermekeknek az emberi társadalom hasznos tagjaivá kell hogy legyenek és a családhoz is tartoznak tehát a család számára is kell őket nevelni. A tanítónak ez irányban is vannak kötelezettségei. Rendkívül sokoldalú az ő működési köre. A jogos követelmények összege nagy, de a jogtalan követelményeké is!

Hogyan tudja magát e tarka sokféleiségben tájékozni, ha biztosan akar a helyes úton haladni? Nem könnyű feladat az élet hullámszámban biztosan cél felé haladnunk, kivált a tanítóknak. Azért vértessük magunkat, hogy a küzdőterre léphessünk. Mik a fegyvereink? A tanító fegyvere a szellem kardja! Egész tevékenysége kiválóan szellemi természetű; mintegy saját énjéből munkálkodik kifelé és átülteti tudását, képességét, gondolkozását, érzését a rábizott gyermekekbe. Ily elhivatás pedig alapos, lehetőleg tudományos képzettséget kíván, még a legkisebb falu tanítójától is, első sorban tanítói működéseért, aztán a közéletben való érintkezéseért is. Mert a kinek alapos tudományos képzettsége nincs, annak látköre mindig korlátolt marad, ítélete igen gyakran ingadozni fog. Az, a ki a tudnivalókat tudja és uralja, képes lesz arra is, hogy bölcs takarékossgal a tudásra méltót és szükségest tanítványainak kiválassza.

A gyermeknek a tudás egyedül még nem elég. Fontosabb ennél a kedély, mely fogékony lesz a szépre, jóra és igazra; fontosabb a tudásnál és képességnél a nemes, erős jellem. Mely tanító képes arra, hogy ez erényeket mintegy átültesse? Az, a ki maga is bírja azokat.

Ha a tanító jól felfegyverkezve fog a nevelés munkájához, ha érzi hivatása magasztosságát és ha annak feladatát való jelentőségében felfogta, akkor nem leendő nehéz kötelességeinek eleget tenni, a melyeket tőle állása megkíván.

Képesség a hivatásra, ez az első feltétel; ebből származik a hivatásban való öröm, mindkettő pedig a hű kötelesség teljesítést eredményezi. A ki e hárommal dicsekedhetik, az a tanító!

Hivatalos tevékenységünkkel szorosán összefügg a pályatársakkal való érintkezés. A tanítók, kiknek hivatásuk szent, kiknek állásuk becsülete szívökön fekszik, a pályatársi életet is ápolják. Hivatásukban kölcsönösen támogatják egymást, és munkára, üdvös alkotásra ösztönzik egymást, akár bizalmas társalgás között, akár a gyűléseken. Az iskolán kívül is, öröm és szenvedésben összetartanak. Készségesen elismerik mások jelességeit és a jobb után törekszenek. Nem nézik egymást kancsal szemmel, ha egy pályatársuk érdemeiért elismerést arat; nem irigykednek, mert a rút önzés nem fészkelte be magát szívökbe. Becsületesség, nyíltság, kölcsönös hű odaadás, áldozatkészség — ezek erények, a melyekkel önmagunkat, állásunkat tiszteljük meg! Értelmes szerénység minden életviszonyok között ékessége marad a tanítónak. Az igazi türelmesség a pályatársi életet emeli. A türelmetlen buzgolkodó, ha legjobbak a szándékai is, többnyire békételetenséget támaszt, magának és másoknak az életét elkeseríti, a nélkül, hogy haszna lenne belőle.

Az igazi tanító türelemmel és szeretettel tekinti pályatársai gyengéit és tudatával bír annak, hogy neki is meg vannak hibái, amellyekért ő is elnézésre számít. A pályatársak hírnevét megóvjá, de annyira nem vak hibáik iránt, hogy azokat mindenütt a szeretet köpenyével befödje. Egy tanító, ki állását megbecsüli, nem nézheti közönyösen, ha egy pályatársa a hivatalos, vagy magánéletben rossz utakon jár; igyekszik őt a helyes útra visszaterelni, szóval, példával, komolysággal és szelidséggel. Azonban, ha intéseik eredménytelenek és állását meggyalázó tanítóra bukkan, akkor kötelessége az érdekelt testületnek őt köréből kizárni, ép úgy, mint a tiszték, orvosok és mások, kik maguk között méltatlant meg nem tűrnek. Nem szabad elhallgatnunk, ha látjuk, hogy egyik társunk rossz példaadásával az ifjú gyermeki szívekbe gonosz magvakat vet el és életével, viselkedésével állásunkat meggyalázza. Sokan kísérnek bennünket figyelemmel, jóakarólag avagy ellenkezőleg; és köztudomásu, hogyha egy tanító valamiben hibát ejt, vagy vétiséget követ el, rögtön ezer hang kiáltja: „Ilyenek a tanítók!” Örkdjünk tehát magunk felett erkölcsi komolysággal és örizzük meg állásunk becsületét! Ha ezt tesszük, kiütjük azok kezéből a fegyvert, kik egy erős, öntudatos tanítói karal nem rokonszenveznek.

A ki magamagát megbecsüli, méltó a mások becsületére.

Átértett erkölcsi komolyság egyik alapfeltevése annak, hogy a tanítói tekintélyt emeljük. Az egyetértés erőssé tesz. Ezt is ápolnunk kell. Ha ez nincs meg, különösen nálunk a tanítói karban, akkor a legjobb törekvés dugába dől, a legnemesebb célzat elveszti erejét! Valóban sajnálni lehet, ha kicsinyes zsörtölődések, czivódások a tanítói kar egyetértő működését megzavarják, mert legtöbb esetben tanügyünk szenved alatta!

Talán természetes is, ha a tanító az iskolában úgy tekinti magát, mint a nap, mely világol és melegít és hogy ezt az öntudatot, mely tanítványai előtt megmagyarázható, csak nagy nehezen hallgathatja el; reá tapad ez, mint a tanterem pora.

De a mikor a tanító pálvatársaival érintkezésbe lép, akkor már ne legyen álló csillag, jó lesz bolygónak is; a közérzület kell őt uralja, az egyénit rendelje alá az egyetemesnek! A véleménykülönbségnek teljes jogcíme is van; független gondolkozású férfiak nem lehetnek mindig egy véleményen. — Sokszor csakis a véleménykülönbség, az értelmes vita vezet az igazság útjára. Sokat kell nekünk egyesíteni, a különböző tehetségeket egy irányban nevelni. Legyünk mi is egyetértők. A magyar tanítóság sokféle érdekeit kell képviselnünk, mely képviselőnek csak akkor lesz jó eredménye és értéke, ha összetartunk, ha mint céljtudó, öntudatos testület működünk.

De ha mindenki külön, saját érdekeinek akar élni és minden egyes tanító, jó vagy rosszul a maga útján halad, akkor a tanítói állás életfonálát metszük ketté, egy összefüggés nélküli tömeget alkotunk, hasonlóan a nyájhoz, melynek nincs pásztora. Így a változó időfolyamat játék-labdájává leszünk. Egyesítő, felemelő gondolatok kell hogy áthassanak, magasabb céloknak kell bennünket összehozniok. És működésük ezt gazdagon nyújtja: Mint az ifjuság nevelőinek feladatunk, a gyermek kedélyébe világosságot, ismeretet csepegtetni, magasabb tökéletesség felé vezérelni; küzdenünk kell mindnyájunknak a tudatlanság, vétek és rossz ellen; és teremtsünk világosságot az észben, nemességet a kedélyben és erőt a jellemben!

Ezért legyünk egyetértők! Ha a nemes munkában egyetértünk, akkor a tanítóság h a t a l o m a melyet a nagyok, a hatalmasok is tisztelettel és hisszük keszséggel is elismernek és sem barát, sem ellenség nem tagadja meg tőlünk a köteles tiszteletet!

Befejező közlemény a jövő számban.

Tanítóképezdei internatus. *)

Egyetlen intézmény van, mely által az iskola nevel s mely által jó tanítók képezhetők: az internatus. Annyiszor s oly magas helyről halljuk e szavakat, hogy meg vagyunk győződve, csak a pénzhiány miatt nem létesülnek nyakra-főre az internatusok. Pedig nagy harez folyik az internatus védői és ellenzői között, mely harez maig eldöntetlen, de annyiban az utóbbiak javára billenti a mérleget, a mennyiben legtöbb védő ma már nem tekinti a legtöbbkétebb eszköznek az internatusot, hanem tekinti szükségesnek a kisebb rosszat a nagyobb rossznál.

Tanítóképezdekbe szegény fiuk járnak, a kik, ha internatus nincs, ott kénytelenek lakni, hol testileg, erkölcsileg csak romlanak s így a tanulás ideje alatt épen a nevelés ellentéte történik. Ez a tény, s ezért kell az internatus, mely jó lakást, jó kosztot ad s erkölcsileg nem ront.

Hát a jól vezetett internatusot mi is jobbnak tartjuk valamivel, mint a tkép. növendékek mai kinn lakását, mely bizony legtöbbszor rombolja a testet, szívet egyiránt s gátolja az értelmi nevelést is: de az internatus nagy hibáit sem feledjük. Az minden növendéket egy kalap alá fog; a szabadságot, az önállóságot elnyomni törekszik; szükség szerint lépten-nyomon büntet vagy elnéz, annyi a korlátozó szabály; társadalmi műveltséget nem ad; az élet ismerésétől, tapasztalataitól elzár; csupán egy kalap alatt levőket egyesítvén, őket egyoldalúakká teszi. Erről mindről nagyon sokat beszélhetünk, de hát elég egyszerűen rámutatnunk arra, hogy a mi az egyéni nevelésnek, a mindenoldalú képzésnek, az életre nevelésnek épen ellenkezőjét teszi, a mi untig szabályoz és büntet: az jó nevelő eszköz nem lehet. Az internatus vezetése egy ember kezében van, a kinek egyéniségétől igen sok függ s a ki — az ember gyarló — legtöbbszor alázatos szolgálkat, vak hódolókat nevel, mert ő mindig inkább parancsoló és büntető ur, mint atya.

Szélitiben halljuk, hogy milyen könnyű internatus mellett a fegyelmezés! Könnyű, mert — könnyű a büntetés, hiszen ott koszt, a jótétemény, csak meg kell fosztani tőle. Ámde a fegyelmezés nem ugyanegy a büntetéssel, ezt beisméri mindenki s akkor azzal állnak elő, hogy az internatus épen azért kiváló, mert megóv a rossztól. Vas-kényszere. tudom, visszariaszt sok rossztól; hiszen a mi a társadalom előnyeitől, értékeitől megfoszt, az megóv annak bűneitől is, — de nem egészen. A rossz, különösen abban a korban, melyben a tképzők növendékei vannak, nagyon ragadós, attól az internatus sem óv meg teljesen; van erre bizonyíték elég. S ha már attól sem óv meg, e mellé pedig még a zárdák bűneire, az alattomosagra, árulkodásra, hazugságra, szolgálásra is rákényszerít: akkor bizony az internatus sokat veszít kiválóságából.

Én mindig károsnak, rossznak vallo, ha a gyermeket, ifjút kiragadják a család, a társadalom köréből; kétszeresen káros ha ez épen a leendő tanítókkal történik, azokkal, kiket a család, a társadalom számára, ezek életének javítására, irányítására kell nevelnünk. Tisztán ez okból sem lehetek az internatus barátja s meggyőződésem szerint a paedagógikának nem feladata a kevésbé rosszat, az internatusot, melynek annyi árny-

*) Készséggel közöljük, de épen az ügy fontosságáért jövő számunkban az ellenvéleménynek is tért adunk.

oldala s annyi ellensége van, minden áron megvédeni, dicsőíteni; hanem feladata helyette jobbat, jót keresni.

Az internatus megölője a jó künnlakás, ha ez megvan, amaz nem létezhetik. A jó künnlakás azért nincs meg, mert tkép. növendékeink nagyon szegények. Ha ezen a bajon segíthetünk, úgy az internatus, melynek nem neveléstani, hanem anyagi ok tisztán az éltetője, szükségessége be nem következik. Ekkor lesz jó künnlakás; az átlagosan, képezdénként 60-ra számított növendék első sorban a tképezde tanári karának tagjainál, aztán tanítóknál volnának elhelyezendők. 5—6-an lennének egy-egy helyen; 5—6 kosztost, ha 1—1 husz forintot fizet havonként, mindenütt haszonnal lehet tartani, hiszen érték épen nem kell megváltoztatni a rendszer házi étkezést, nekik épen nem kell valami nagy kényelem. A koszttartó kényelmére pedig gondoskodni lehet arról, hogy a nagyobb betegségben levő növendékek részére külön kór-szoba tartatnék fenn az intézet által. Milyen egészen más élete volna családban a növendéknek, mint most; mennyire más nevelést nyujtana a tanár; tanító és családja, mint a mai internatus? Különbben is jogos és szükséges, hogy a növendékek nevelésébe a tanárok is befolyanak, terheiben e nevelésnek ők is részesüljenek; ne legyen mindenben minden egyedül egy ember.

E terv ellen senkinek sem lehet kifogása a pedagógika szempontjából; lehet azonban azért, mert a tanárok — talán — kosztost nem fogadnának s a növendékek havi 20 frtot fizetni képtelenek. Az első kifogás elesik, mert, ha haszonért nem teszi meg egy-egy tanár, megteszi kötelességből; tulajdonképen minden tanár kötelezendő volna csupán a nevelés érdeké-

ben arra, hogy tanuló-kosztosokat tartson; míg ez nincs, addig a tanárok csakugyan alig egyebek óra-adó oktatóknál, tanítóknál. A másik bajon segíthetünk, ha az ételmi szereket az intézet, mint egy személy veszi meg s úgy osztja szét, a mikor tetemesen olcsóbbra kerül; ha a tüzelő, világító anyag szintén így szereztetik be; ha a tanárok a kosztos-tartás kötelezettségéért némi pótlékban részesíttetnek; ha a szegény tanulók koszt-pénze egészben, vagy részben az intézet által fedeztetik; s ha így a havi koszt-pénz lehető legolcsóbbra lesz számítván. Az így rendezett künnlakás valamivel többbe kerülne — tán — mint az internatus, de az intézetnek magának nem, mert elvégre is lassan-lassan oda kell törekednünk, hogy a tképezdékbe ne csak a legszegényebb ifjak, ne csak azok lépjenek, kik mesterségre menni nem akarnak, tanulásra pedig tehetségtelenek, ne csak azok, kik hasznosabbnak tartják gyermekeik oly tanítatását, mely semmibe sem kerül annál, mely pénzt igényel részükről. Különbben az internatus sokba kerül; maga a rengeteg építkezés annyiba kerül, hogy napjainkban, bármily szerelmesek tanügyi vezérferfiaink az internatusokba, ezeket létesíteni lehetetlen, mert nincs pénz. Ne is legyen arra pénz soha! A helyes nevelés sem zárdát, sem kaszányát nem követel; család, társadalom kell ahhoz!

Ujfalussy Sándor.

Társadalmunk egyik betegségéről.

Nem egy: száz is van. S ha mégis jelenleg csak egyről szólnunk, oka az, hogy társadalmunk életfáján

T Á R C Z A.

Az egészséges lakás.

Az alföld áldott rónáira lakó magyar nép több gondot fordít a jól táplálkozásra, mint a jó lakásra. A mig azt tapasztalják, hogy világrészünk egy nemzete sem él oly jól — az angolt kivéve*) — mint a magyar, másrészt sajnálattal kell beismernünk, hogy a mi népünk lakásviszonyai a nyugati országok lakosaiéval összehasonlítva még igen-igen sok kívánni valót hagynak fenn.

Az egészség fontartásának és megőrzésének számos föltételei között a lakás czélszerű építése, berendezése, tisztasága, olyannyira első helyet foglal el, hogy méltán el lehet mondani, miszerint a jó lakásra kiadott pénz soha sem marad gyümölcsötlenül, kamatai lesznek a viruló egészség, testi és lelki épség!

Nem lesz talán a t. olvasó előtt érdektelen, ha e lapok hasábjain egyet-mást el fogok mondani az egészséges lakás föltételeiről; s ha talán egy kissé hosszadalmas és így unalmas is lenne értekezésem, vigasztal az a tudat, hogy még sem egészen érdektelen az, a mit elmondandó lesznek.

Az egészséges lakás, tapasztalat szerint, visszahatást gyakorol a nép fizikai, erkölcsi és társadalmi vi-

*) Az angol köznépi, szegénysége miatt, nagyon rosszul táplálkozik, rosszabbul mint pl. az erdélyrészi oláhság, mig ellenben az angol kereskedő és iparos egészen másképpen él.

szonyaira, s ha szabad egyes esetekből az egészre is következtetnünk, akkor el lehet mondani azt is, hogy valamely népnek gondolkodásmódját s műveltségét a lakásviszonyok is visszatükrözik. Lássuk legelőbb is azon föltételeket, a melyektől a jó lakás függ.

Fölveszem azt az eshetőséget, hogy a tisztelt olvasók valamelyike új házat szándékozik építeni. Mint den bizonyítnyal legelsőbb is oly helyet fog kiválasztani, a melynek talaja lehetőleg szabadon és magasban fekszik, de védve van a zord északi szelektől is. Már a gyógyítás ős atyja, Hippokrates megjegyezte, hogy a magasabban fekvő talaj sokkal alkalmasabb a lakás építésére, mint a mély, s éppen ezen okból az áradványos folyamvölgyekben lakó babyloni népek házaikat rendszeren jól feltöltött helyekre építették. Eltekintve attól a körülménytől, hogy a magasabban fekvő épületeket a levegő jobban áthatja, s így a természetes szellőztetés mindig elő lesz mozdítva, legfőképp mégis magában a talaj természetében kell kerennünk amaz okokat, a melyek azt tanácsolják az embereknek, hogy lakásaikat, ha csak lehet, ne építsék alacsony fekvésű területre. Mert már évezredek óta elismert tény, hogy az ember egészsége legkivált a talaj állandó szárazságától és tisztaságától függ, s hogy a nedves helyen épült lakások örökös fészkeik képezik a váltóláznak, gummáznak, himlőnek, choleraanak s más egyéb károknak. A római Vitruvius óva inti honfitársait, hogy a malaria elkerülése végett az egészség föltételeinek megfelelő talajt válasszanak épületeik számára. A magasabban fekvő házhelyeknek tehát tagadhatatlanul megvan azon

rágódó betegségek között talán nincs egy is, a mely nagyobb mérvben uralkodnék, mint ez. Tekintsünk csak körül: magán és társadalmi életünknel ott ólálkodik, szedi áldozatait. Bármely irányú munkálkodás, önzetlen odaadás, mondhatni, a roszakaratú félremagyarázás, elferdítés áldozatúl esik. Ritkán lehet hallani a tettek méltánylását, míg indító okoknak roszakaratú elferdítése közkedveltségnek örvend.

Korunknak, társadalmi életünknek ez a veszedelmes betegsége: a kegyelet hiánya.

A kegyelet hiány napról-napra mind nagyobb hódítást tesz; aggasztólag terjeszti uralmát úgy az állami, mint egyházi, családi és iskolai élet terén.

A politikai életben bizonyos új irányok szédelgéseikkel, mint valami férgek rágódnak az amugy is gyenge kegyelet virágainak a gyökerén s a felsőbbek, a nagy és önfeláldozó hazafiak tekintélyének sirját ássák, az irántuk érezhető tiszteletnek meggyengítését eredményezik.

Az egyházi életben is lehet találni hasonló jelenségeket; a szószékeknek nincs meg az a varázsereje, mely csak a közelmúltban is megvolt.

A családi életből az oly igen vonzó pátriarkalis élet már már kiháló félben van; a gyermekek egyenlőknek érzik magukat a szülőkkel, s oda jutottunk, hogy a kettő között csak az évszámokat tudják be különbségnek. Az apa vagy anya parancsának teljesítése legkevesebbé tudható be az irántuk tanúsított tiszteletnek.

De még az iskolában is fellelhető a kegyelet hiány. Ezt részletesebben fejtegetni, talán fölösleges is, hisz napról-napra mind inkább tapasztalható, hogy a tanító nem első személy tanítványai előtt. S a jelen

viszonyokat vizsgálva, nem is lehet ezen csodálkozni. Hisz a gyermek minden nap látja a családban a tisztelethiány példáit; nem egyszer hall kiméletlen kifakadásokat fennálló intézmények, felsőbbek, papok, tanítók iránt. Lehet-e csodálni, ha a gyermek az ilyenektől nem marad érintetlen s vakon követi a nagyobbakat? Én az ellenkezőt csodálnám.

Szíval a kegyelet csak névben él, de tényleg kevés helyt található.

Nem tartozom azok közé, kik a régi jó idöket mód felett szeretik dicsérni a jelen rovására, de azok közé sem, kik a jelen viszonyokat föltétlenül a legjobbak közé számítják; s így, ha összehasonlítást tévén, nem rég mult, hanem csak a közeli 20—25 év s a jelen között, látom a nagy különbséget; ha látom, hogy a közel multban mily nagy szerepe volt a kegyeletnek, tiszteletnek, mily nagy kegyeletet tudott előidézni csak egy pusztá név is, a melyhez valamely nemes eszme, a közügy önzetlen szolgálata volt füzve, mily tiszteletet tanúsítottak az öregek, előljárók, magasabb állásúak, tudósok és kitünösek iránt, míg most mily kevés tiszteletben részesülnek azok, a kik azt méltán megérdemelnék, szinte-szinte kedvem volna a jelen rovására a multat visszakivánni.

Miért van mindez? Talán csak nem az iskolák okozói a kegyelet, tisztelet hiányának. Ezt föltételezni sem merem. A szülői ház s különösen társadalmunk a rontó példák egész özönével árasztják el s tészik tönkre a kikelt gyenge eszemeteket.

S bár az iskola, család, társadalom működése itt oly nagyon különböző, de mégis nemes feladatot végez az iskola, ha hivatásához hiven minden befolyását fel-

nagy előnyök, hogy kevésbbé érintvén s járván át azokat a talajviz, kevesebb okot is szolgáltatnak a nedveséget szerető betegségek kifejlődésére. Mert az egészségtan jelen állása szerint elfogadott vélemény, hogy a legveszedelmesebb kórokat okozó apró gombák (bakteriumok) legjobban indulnak fejlődésbe az olyan felső földrétegekben, melyek a talajviz által át vannak járva, s bizonyos mocsáros természettel bírnak. Pettenkofer és más tudósok vizsgálatai folytán meg az is kiderült, hogy a legtöbb epidemikus betegségek rohamos kifejlődése rendszerint akkor szokott bekövetkezni, a mikor a talajviz súlyedő félben van, nyilván azért, mert a talajnedvesség által eddig mintegy lekötve tartott apró gombák, most, hogy a föld felülete kiszáradott, könnyebben juthatnak a légáramlatba s így az emberi lakásokba is. És ezen utóbbiak annál inkább ki vannak a bakteriumokkal való inficiálásnak téve, mentől melegb a levegő bennök s mentől kevesebb a szellőztetés, tehát télen, a fűtés időszakában, a veszedelem sokkal nagyobb mint tavasszal és nyár folytán, midőn ajtó és ablakok rendszerint nyitva tartatnak s a lakók a nap egy részét a szobán kívül töltik. Továbbá a talajlégnek a lakószobákba föláramlását előmozdithatja azon körülmény is, hogy különösen városokban a lakások mentén a kövezetburkolat elzárja a föld felső rétegét a benső levegőnek a szabadba való kijuthatásától, s így az ártalmas gázak, mintegy kényszerítve vannak, hogy a földszinti lakások lazább talaján keressenek maguknak kijáratot.

Hogy a miazmáktól a magasabban fekvő lakások bizonyos mértékig megóvnak bennünket, erre számos esetet lehet felhozni. Így pl. Münchenben megfigyelték, hogy a typhus sokkal nagyobb pusztítást vitt végbe az Isar menti — tehát alant fekvő — kaszárnyában, mint a város másik, emelkedett részén levőkben.

Téves volna azonban ebből már arra is következtetnünk, hogy az epidemikus betegségeknek a talajlég, illetőleg a talajban kifejlődő bakteriumokon kívül más okai nincsenek. Mert hogy a pusztító kórok föllépésére egyéb tényezők is előmozdítólag hatnak, azt abból is láthatjuk, miszerint bizonyos városokat és helységeket a typhus és a cholera rendszeren sokkal nagyobb erővel szokott megrohanni, sőt ugyanezen helyeken is egyes utcákon és házcsoportokban sokkal hevesebben lép föl, mint másutt. Így Lyonban, Göttingában, Salzburgban a lakosság a cholérától teljesen ment maradt, holott a szomszédos helységeken számosan veszték el eme veszedelmes betegségben, jöllehet, a fennevezett városok állandó összeköttetésben állottak a cholérás vidékek népével. Továbbá meg figyelték, hogy Münchenben a typhus egyes lakásokban sohasem pusztított, míg a szomszédos épületekben ismételve tört ki. Ezekből a példákból láthatjuk, hogy a talajvizen, illetőleg a talajlégén kívül még más egyéb tényezők is közreműködnek a miasmatikus kórok kifejlődésében és elterjedésében. Ezen más tényezők között pedig az első helyet foglalja el a földtalaj fizikai tulajdonsága. Tapasztalati tény ugyanis, hogy a lyukacsos, laza földrétegek sokkal alkalmasabb melegágyai a miasmáknak, mint a tömör szikla vagy összeálló természetű talaj, az előbbieket a levegő jobban átjárja, mint az utóbb említettéket; egy-két láb vastag agyagréteg hatalmas védőszerű szolgál a miasmák kifejlődésének. Erre elég bizonyosságot szolgáltat, hogy az ugyanazon utcában épült alacsony és kevéső mély fundamentumu házak lakói jobban meg lettek kímélve a miasmás betegségektől, mint azok, a kiknek házaik mélyen a földbe hatoló alapzattal bírtak; ezen utóbbiaknál ugyanis a mély fundamentum kedvéért áttörték a felső agyagréteget és így szabad utat engedtek annak,

használja, hogy ezen betegség meggyógyítása érdekében a lehető legtöbbet tegye. Igaz ugyan, hogy a kórtünet beszüntetése véget nem tehet eleget, mert a betegség, mely fejét nem az iskolában üti fel, s mely életéhez a tápanyagot benn a szülői házban s künn az életben nyeri, csak úgy orvosolható, ha erre iskola, család és társadalom ugyanazon jó akaratú egyforma gyógyszert használ. De ennek elérésére nézve van a legkevesebb egyöntetűség, közös tervszerűség. Mind a mellett igen sokat tehet az iskola. A tanítónak az alkalom és tér mindig készen van; megtenni a lehető legtöbb kötelessége.

Azonban talán nincs semmi, mi a nevelésnél anynyira az egyéniségtől függne, mint a kegyelet fejlesztés. Mert ez nem külsőségekben áll s így kevésbé is ellenőrizhető; nincsenek írott törvényei, hanem a szív legtisztább forrásából fakad bizonyos személyek jelségei, érdemei, vagy például eszmék, jogok és kötelességek iránt. Parancsolni lehet, hogy bizonyos személyek, tárgyak iránt tisztelet tanusíttassék, de parancs szóra érezni nem egyezik meg lelkünk sajátjaival.

A kegyelet érzése csak úgy fejleszthető, ha ez a tanítóban is megvan; a példa itt a fő.

Ha a tanítóban hivatása és tanítványai irányában megvan a kegyelet; ha a kényszerűség érzésének legkisebb látszata nélkül teljesíti kötelességét: úgy nem csak bátran ad számot működéséről, de sőt eljárásában tanítványai iránt érzett kegyelet, tisztelet megvédi a botlástól, gyarlóságtól s azon kívül annak fejlesztésére oly módon hat be, melynek sokkal nagyobb eredménye lesz, mint a hosszú s éppen azért a gyermek által unalommal fogadott beszéd eredményezhetne.

Röviden kimutatván a kegyelet befolyását a tanító

bogy az alsóbb, lazább talajban a kőcsirák kifejlődésének.

Az eddigiekből önkényt folyik, hogy a talajföld kisebb vagy nagyobb sűrűsége, a hová házainkat építjük s az alapzat lerakásának módja a lakások egészségi viszonyaira nagy jelentőséggel bír. Ezért ott, a hol a miasmák kifejlődését megakadályozó talajréteg van azon kell lennünk, hogy azt sértetlenül hagyjuk; a hol pedig ilyen izoláló réteg nincsen, vagy a meglévőnek fentartása technikai okokból lehetetlen volna, jó lesz, ha ha a házépítésnél legelőször is arról gondoskodunk, ha a fundamentum alját, valamint a pince földjét betonral bevonassuk vagy ha erre költségünk nem volna, akkor legalább is a pince helyiségeket, valamint a hol pince nincs, a szobák alatti területeket 8—12 hüvelyk mélyen agyagos földdel jó erősen betömésük. Mindenestre az eddigi építésmódnak, a mely nem sokat gondolt a földrétegek fizikai tulajdonságaira, már egészségi tekintetektől is meg kell változnia s a tudománykövetelő helyesebb nézetek kell, hogy diadalra jussanak.

Egyike-másika a tisztelt olvasóknak talán kétséget fogja kifejezni az iránt, hogy a talajlég a lakások belsejébe behatolni képes volna. De hogy ez így van, kell e arra nagyobb bizonyíték annál, mikép számos esetekben a föld alatt véletlenségből a megrepedt csővekből kiömlő világító gáz a szobák levegőjét teljesen megmérgezte, sőt nemcsak azokba a lakásokba tódult be az említett gáz, a melyek alatt a csőrepedés történt, hanem a szomszédos helyiségekbe is.

Az eddigiek után áttérek a lakásoknál használható építési anyagok megismertetésére. Tudvalevőleg a legkülönbözőbb anyagokból szokták a házakat építeni, így: fából, sárból, agyagból, égetett és égetetlen téglából, homok és mészkőből, itt-ott márványból, a vul-

eljárására, nem nehéz feladat feltüntetni, hogy mikép oltható be a gyermeki szívbe, mikép éleszthető és ápolható az iskola által.

A kegyelet érzésének alapja a tisztelet lévén, következőleg ennek az iskolai életben s különösen a tanító iránt való meghonosítása a legelső feladat. Csak-hogy az nem kérlelhetlen szigorúsággal, összevont szemöldökkel, hatalmaskodással érhető el, mely alattomoság, csalfaság szülőanyja; mely a szellemet béróba veri, az akaratot elnémitja, hanem a valódi tisztelet, szeretet által.

A tanítóval szemben igényelhető valódi belső tiszteletet az ő tiszteletre méltó magatartás teremti meg. Éppen azért a tanító ha olyan, milyennek lennie kell; ha magaviseletében kerüli mindazt, mi a gyermek előtt lealacsonyíthatná; ha ismereteiben, erkölceiben mintaképpül áll: akkor nem csak mutatják a tiszteletet félelemből, mi úgy is érték nélküli, hanem tisztelik szeretettel.

S ha így a tanító azon tiszteletben áll növendékei előtt, a milyent tapintatos eljárás eredményezhet: akkor nem fog nehéz lenni a gyermeket a mások, eszmék és dolgok iránt érzendő kegyelet érzéséhez vezetni.

Hogy ezt tehessen, óvakodjék tiszteletlen kifejezéseket használni; kerülje az oly megjegyzéseket, melyek bizonyos személyek és dolgok iránt táplált tiszteletnek meggyengítését csak látszatra is eredményezhetnék. S habár a család és iskola s így a szülő és tanító sok tekintetben egymáshoz van csatolva, egymásra van utalva, a szülők és tanító közt, lehető kellemtelenségnek, surlódásnak éreztetése kerülendő, annál inkább ügyelni kell arra, hogy oly megjegyzések ne használtassanak

kánikus vidékeken lávából és tuffból, hamutéglából, némely helyeken gránitból és bazaltból stb. A jó építési anyag legfőbb kelleke, hogy kellő lyukacsossággal bírjon, a mi által a lakások szellőztetése nagyon elő lesz mozdítva. Igaz, hogy lakásaink azért vannak, hogy bennünket az idő viszontagságai ellen megvédjének, de azért még a jól elzárt szobákban sem mondhatjuk magunkat a külső levegő betodulásától menteseknek: behatol az a falak lyukacsain s az egyes repedéseken át oly nagy mennyiségben, hogy pl. télen az este jól befűtött terem levegője reggelre már 8—10 fokra lehül; lehűti a betolakodó külső lég. Mindemellett is ha házat építünk, olyan anyagot szoktunk választani, a mely a külleget könnyebben átbocsáthatja, pl. téglát, vályogot, homokkővet, s kerüljük a nagyon szilárd s kevésbé lyukacos gránitot, bazaltot, mészkővet.

Lakóhelyeink levegője soha sem mondható teljesen tisztának s kisebb-nagyobb mértékben be van szennyezve azon termékekkel, a melyek kilégzésünk, továbbá a kályhák fűtése, a gyertya vagy a lámpa elégeése folytán keletkeznek. Ezen, a levegőt megrontó termékek közül legveszedelmesebb a szén-sav, a mely különösen az olyan lakásokban keletkezik nagy mennyiségben, a hol sok ember tartózkodik s a szellőztetésről nincsen eléggé gondoskodva. A szén-sav az emberi szervezetre nagyon kártékony légnem s így nem lehet csodálkozni, hogy a lakásokkal túlszűfolt helyiségekben oly sok megbetegedés és haláleset is fordul elő. A szegény néposztály szűkében lévén a tüzelő anyagnak, igyekszik kunyhójának ablakait, ajtaját a küllevegőtől jól elzárni, hogy a meleg ne szállhasson el az alacsony és szűk lakaszobából; szellőztetésre, levegő felújításra nem is gondol. Mily véghetetlenül nyomasztó egy tiszta levegőjű szobához szokott embernek csak egy

a szülőkre vonatkozólag, mely az irántuk érzett tiszteletnek meggyengítését vonhatná maga után. Öregek, előjárók, tisztviselők, kiváló hazafiak mindig a legnagyobb tisztelettel említettessenek, hisz hogyan várhatni a tisztelet, kegyelet kifejlődését, ha annak erősítésére a szükséges és alkalmas pillanatot nem ragadjuk meg; hogyan várhatni, hogy a gyermek tiszteletet érezzen mások iránt, ha tanítójánál a tekintély számba nem vétését, a tisztelet mellőzését látja.

Az embereknek inkább jó oldalai legyenek feltüntetve, mint hibái; s ha az utóbbiak felemlítését elkerült nem lehet, ne legyen az a kár-öröm kifejezésével előadva, de előadásunkat lengje át a részvét, szárazság s legyen figyelem annak kimutatására, hogy a legtöbb hiba szerencsétlen viszonyok alakulásából vagy pedig nevelés hiányából származik. S ily alkalommal ne feledjük megjegyezni, hogy nincs oly tökéletes ember, kiben hiba felfedezhető ne volna, valamint nincs oly megrögzött gonosztevő, kiből a nemesebb érzés egészen kihalt volna.

A kegyelet fejlesztésére nagy mértékben tud hatni a tanító, ha folytonosan szoktat, példával mutatja, tanításában oktatja, a tiszteletre méltók tiszteletben tartására; ha megértett és átértett illemszabályokat gyakoroltat be; ha mindig előtte áll s követni is kész azon igazságot, hogy nevelésünkkel a czélt csak úgy érhetjük el, ha a szellemi nevelés nem az erkölcsi nevelés rovására fejlődik; ha szoktatja a kegyeletes emlékek: szobrok, arcképek stb. tiszteletben tartására.

A kegyelet fejlesztésének eszközei, módjai közül még csak egyet említek meg: a gyermekekkel való bá-

pár percznyi időig való tartozkodás is, az ilyen romlott atmoszférában! Szerencsére a beunlakóknak, a természet gondoskodott, hogy akarunk ellenére is némi légsere történhessék a falak lyukacsain át, mert máskülönbén saját kilchelésük termékeiben kellene elpusztulniok. Ez a légsere azonban a földből vert s többnyire nedves falakon keresztül sokkal csekélyebb, mint az oly házaknál, a melyek vályogból, téglából vagy homokból vannak építve. Ezen utóbbi anyagok ugyanis eléggé lyukacsosak s a levegőt kellő mennyiségben átbocsátják, holott a mészkő, gránit, cément tömörségüknel fogva kevés légátszűrőmést engednek meg.

Eltekintve azonban attól a körülménytől, hogy az utóbb említett anyagok a természetes szellőztetést megakadályozzák, még azon hátránnyal is bírnak, hogy mint jó melegvezetők a külső temperatura iránt meglehetősen érzékenyek. A nagyon tömör és így jó melegvezető anyagokból épült lakások nyáron fölöttébb melegek, télen pedig hidegesek. Továbbá kevésbé előnyös oldaluk az ilyen tömör anyagból épült házaknak az is, hogy esős, havas időben a falakra lerakott nyirkosságot nagyon későre párologtatják el s e miatt a szobákat állandóan nedves állapotban tartják. Pedig tudjuk, hogy a száraz lakás mily megbecsülhetetlen kincsünk, s a nedves szobák meg mily sok kellemtelenséget okoznak minékünk. A lakás némileg összehasonlítható egy bő köpenyeggel; s a mikép óvakodni szoktunk, hogy a nedves felső ruhát testünkön sokáig ne hordjuk s bőrtvékenységünket általa meg ne akadályozzuk, ép úgy óvakodnunk kell a nyirkos lakásokban való hosszabb tartózkodástól is, ne hogy ez által anyagcserénkben s egészségünkben zavarokat idézzünk elő. A nedves szobákban a kilehelésünk folytán keletkező vizgőzt a falak nem nyerik el, nem abszorbeálják, hanem éppen

néasmódot, mely főfontosságánál fogva első és legfőbb eszköznek tartható.

Fegyelmi eljárásunk legyen vezetve mindig a kegyelet által, mert ez alapfeltétele a kegyeletfejlesztésnek s nemcsak ez, de egész munkásságunk, odaadásunk, hivatásszeretetünk is ez esetben lesz gyümölcsöző.

Nem csoda tehát, ha a fegyelmelés kérdéseivel oly régóta foglalkoznak. S hiszem, hogy mint eddig, ugy ezután sem fognak változhatlan fegyelmi eljárást megállapíthatni, mert a fegyelmelésnek nincsenek, nem lehetnek írott szabályai, s ha mégis megállapíthatók volnának, azokat változtatlanul, általánosan, egyforma sikerrel használni nem lehet, mert itt a kegyelet az irányadó.

A mely tanító a kegyelet szellemében végzi kötelességét: az bánásmódjában nem fog botlásokat, ferde eljárásokat követni. Ügyelni fog arra, hogy a gyermek szeméremérzetét meg ne sértse. Mindig szemé előtt lebeg, hogy a gyermekből önálló, független, saját lábán járó tudó, szabad embert kell nevelnie, kiben a tisztelet és szeretet, érzelem virágait tisztelet és szeretet, szóval kegyelettel lehet fejleszteni. Igazságtalan és részrehajló eljárást nem fog követni, mi ellenállásra, dacz és bosszura adhatna okot, mert a kegyelet biztos iránytű, mit követve az ohajtott révpárhoz juthatni.

Ügyelni fog a gyermek jogai és kötelességeire s míg a jogot szabadosággá fajulni nem engedi: addig kicsinyes megszorítások által nem fogja a gyermek tetteirejét fejlődésében gátolni s kitalálja a biztos utat, melyen haladva a gyermek kötelessége teljesítését nem robotnak nézi s azon tudatra lesz vezetve, hogy a munka boldogít és nemosit.

vissza verik s foltok alakjában előtűntetik. A nedves falak a rájuk lassanként lerakódó organikus anyagokat hamar elrohasztják s ez által még veszedelmesebbé teszi a köztük való tartózkodást.

Tapasztalás szerint minden új ház nedves, mert az épületanyagok közé (malter) teméntelen mennyiségű vizet szoktak keverni. Ezért nem szabadna az újonnan készített lakásokba mindaddig behurczolkodni, a míg a falak jól ki nem száradtak, tehát 1-2 évig üresen kellene hagyni az ilyen épületeket. És ezt a szabályt azért is jó volna megtartani, mert nem csak az a nedvesség fogja a bennlakók egészségét veszélyeztetni, a mely még az épületanyagok közeiben megvan, hanem az is, a mely a kilelegzés folytán keletkezik. A nyirkos falak, a mint fennebb is mondók, képtelenek a szobában szárazmazó vizgőzöket elnyelni. Hogy a hétről hétre, zárt ajtók és ablakok mellett folyton tartó fűtés is nem képes a falaktól a nedvességet elvonni, arra elég bizonyítékot szolgáltatnak hirneves egészségügyi tudósunk Fodor József észlelései. A nevezett tanár úgy találta, hogy egy 50 köbméter térfogatú kétablakos szoba falaiba is 4000-5000 kiló vizet használnak föl, a melyből akkor, midőn nem teljesen kiszáradott állapotában költöznek be a lakók, körülbelül csak a fele vagy kétharmad rész párolgott el s így 2000-2500 kiló viz még mindig benmaradt. Minden köbméter levegő 10 C° mellett körülbelül 10 gramm, 20 C° mellett pedig 17 gr. vizet levén képes gőzalakban magába fogadni, kiszámítható, hogy az előbb említett nagyságú szobában 10 fok meleg mellett csak 350 gr. viz párologhat el. Mennyi ideig kellene tehát fűtenünk, hogy a falakba szorult nedvességet kiűzzük! Adjuk hozzá ehhez azt a körülményt is, hogy a fűtés által a falakból ily módon kihajtott nedvesség oda újból vissza fog térni, mihelyest a szo-

Ennyiben kívántam a kegyelet s annak fejlesztése mikéntjéhez hozzá szólni. Tudom, hogy az eszközöket és módokat nem soroltam mind fel; de tudom, hogy mind felsorolva s azokat alkalmazva is, eredményt rohamosan várni nem lehet, mert a kegyelet hiány korunk dédelgetett betegsége. Azonban, mivel a viszonyokat egészben megváltoztatni jelenleg nem lehet, tétlenül maradjunk-e? Ki egyszer csalódott, elhányja-e magától a reményesség sugarát; az igazság keresőjét elrejtense ama gondolat, hogy a miért úgy vágyik, minek felderítéséért éjjel, napot összetett, sok ideig birni nem fogja?

Ugy van, a kegyelet fejlesztésre tett fáradozásunk legtöbb esetben, sok helyen sikertelen lesz, mert? mit a család épít, a társadalom dédelget, annak szívós életét meggyengíteni nehéz, de azért munkáságunk sikertelen nem lesz, mert a mag el van vetve, s ha a mostoha hely és viszonyok között sok vesz is el, de azért marad is meg, mely fejlődni fog, fejlődnie kell.

Pap György.

Az Eötvös-alap központi gyűjtő- és kezelő-bizottságának 1887. évi augusztus hó 19-én tartott üléséről szóló

J e g y z ő k ö n y v .

Elnök: *Péterfy Sándor.*

Jegyző: *Luttenberger Agost.*

Jelen voltak: Tóth József, Örley János, Lederer Ábrahám, Vajdaff Gusztáv, Lakits Vendel, Szóko István, Dr. Gyulay Béla, Szilágyi József — Budapestről, és Máday Lajos — Ujpestről.

Elnök, megnyitván az ülést, jelenti, hogy a mai összejövetel célja: tudomásul venni az Eötvös-alap ez

ba hőmérséklete kevesbedik. Továbbá a tapasztalat azt is bizonyítja, hogy a nedves lakásnak csak az a része szárad ki, a hol a kályha van, míg a további helyek nyirkosak maradnak, a mit a jelentkező foltok s a kellemetlen szeszag eléggé bizonyítanak. És ha csakugyan nem lenne kikerülhető, hogy télire az újonnan épült lakásokba beköltözzünk, a szobák nedvességét némileg enyhíthetjük a nyitott ajtó és ablakok melletti gyakori fűtés által; megjegyzendő azonban, hogy ezen eljárás csakis száraz időben alkalmazható.

A falak nedvességének egyik forrását képezi a talajból fölszivárgó nyirkosság is. A természettan törvényei szerint a folyékony anyagok a testek vékony hézagain keresztül fölfelé törekszenek, s ezt a fölfelé törekvést tudományos néven hajcsövesség (capillaritási) tünetnének nevezik. A jól kiégetett téglá s a tömör közetek igen csekély hajcsövességgel bírnak, úgyszintén a cement anyagok is. Angliában szokásban van, hogy a nedvesség ellen kettős — külső és belső — alapfalakat raknak le: így, jóllehet a külső fal nedves lesz, de a belső, a melyen az épület nyugszik, száraz marad. Egy másik módja a nedvesség elhárításának abban áll, hogy a talapzat mellett a földbe széles árkot ásunk, a mi által nem csak a földszinti helyiségek lesznek szárazak, hanem a pince is. Városokban igen sokat tesz a pincék és a földszinti lakások nyirkosságának megszüntetésére a célszerűen keresztül vitt csatornázási rendszer is, a melynek e mellett azon előnye is megvan, hogy a földtalajt tisztán tartja s a miasmikus anyagokat eltávolítja.

Zajzon Dénes.

(Vége következik.)

évi pályázatára beérkezett folyamodványokat, s azoknak áttanulmányozása után tájékoztató javaslatot készíteni arra nézve, kik ajánltassanak a holnap egybegyűlendő osztóbizottságnak az ösztöndíjak és segélyek kiosztása alkalmával; közli egyúttal, hogy a) egyetemi ösztöndíjakra 8, — b) középtanodai stb. ösztöndíjakra 43, — c) segélyekre pedig 29, összesen tehát 80 folyamodvány érkezett be. Ezen kívül a magyar tanítók országos árvaházának bizottsága — lehető figyelembevétel céljából — két oly árvának folyamodványát tette át az Eötvös-alap bizottságához, a kik az árvaházba már felvehetőek nem voltak. Végül kéri a bizottságot, hogy a folyamodványokat — az elnökség által készített s nyomtatásban is bemutatott kivonat figyelembevételével — átvizsgálja, s ennek alapján az ajánlandók jegyzékét megállapítani sziveskedjék.

A bizottság tudomásul vevén az elnök előterjesztését, mindenek előtt sajnálkozását fejezi ki a fölött, hogy a jelen évben kiosztásra váró összeg — egyrészt az államszegély megvonása, másrészt a hazai tanító-egyesületek s kartársak nem eléggé buzgó részvéte és támogatása folytán — aránylag még mindig rendkívül csekély a folyamodók nagyszámához képest. Ennek folytán, ha valaha, úgy most érzi magát kényszerítve azon elvnek szigorú alkalmazására, mely szerint oly folyamodók a kik vagy maguk, vagy testvérük, — rokonuk stb. jutalmazása által az alap jótéteményében már egy vagy több ízben részesültek: a jelen alkalommal — habár arra még oly érdemek vagy rászorultak volnának is — kénytelenek hátterbe lépni olyan, szintén jogosult kérelmezőkkel szemben, a kik az alap részéről még — sem közvetve, sem közvetlenül — támogatást nem nyertek. Kivételt csupán néhányra nézve tehet, a kik részint mint árvák, különös figyelemben részesíthetők, részint mint nagy családnak tagjai s házon kívül tanulók, az Eötvös-alap támogatására különösen rászorultak.

Ehhez képest a bizottság a képezdét már végzett növendékeket figyelembe nem vevén és egy oly növendéket is elejtven, a ki még ösztöndíjban nem részesült, de mint háznál tanuló, a segélyezést inkább nélkülözheti: a bizottság az ajánlandók jegyzékét a következőleg véli megállapítandónak:

A) Az egyetemi ösztöndíjakra ajánltanak:

1. Barthalts Antal, 100 frtra. — 2. Várady Aurél, 100 frtra. — 3. Kubicek Albert, 100 frtra. — 4. Kótai Pál, 50 frtra. — 5. Klein József, 50 frtra. — 6. Stern Géza, 50 frtra a Lederer alapból.

Az alap jótéteményeiben már részesültek, különben minden tekintetben méltók volnának az ajánlásra: a) Náday Gyula, b) Pazár Zoltán.

B) A középtanodai stb. ösztöndíjakra ajánltanak:

1. Fábry Andor, — 2. Keresztessy Gyula, — 3. Diener Mór, — 4. Gludovác Ferencz, — 5. Holländer Sarolta, — 6. Kövér Sándor, — 7. Rosenstein Ignác, — 8. Bálinth László, — 9. Németh János, — 10. Lackner Oszkár, — 11. Bakó Kálmán, — 12. Halász Lajos, — 13. Sáringer Kálmán, — 14. Koczuván János, — 15. Gebler Ferencz, — 16. Sólyom Lajos, — 17. Heitler Laura, a Zirzen-alapból. — 18. Gaál Elek, a Gyertyánffy alapból, egyenként 50—50 frtra.

C) A segélyösszegekre ajánltanak:

1. Friedrich Jánosné, — 2. Kling Jánosné, — 3. Wimmer Lajosné, — 4. Rottenberg Hermin, — 5. Tár-

Folytatás a mellékleten.

nok József, — 6. Tatay Károlin, — 7. Stékláts Istvánné (az Örley-alapból), — 8. Hajdu József, árvizkárosult tanító az évi jövedelemből (50—50 frtra.)

A többi segélyért folyamodó, egyet kivéve, vagy már szintén részesült az alap jótéteményében, vagy még állomáson működik, vagy pedig egyáltalán nem is tagja az alapnak.

Azon árvák szülei, a kiket az árvaház bizottsága az Eötvös-alap figyelmébe ajánlott, szintén nem tagok, s mivel az Eötvös alaphoz még eddig semmivel sem járultak: kérelmük ez idő szerint figyelembevehető nem volt. — Kelt mint fent. Péterfy Sándor s. k., elnök, Luttenberger Ágost s. k., titkár.

Az Eötvös-alap az 1887. évben kiosztott 1750 frtot; ebből részesültek a következők:

a) Egyetemi ösztöndíjat nyertek:

264. Bartalits Antal, I. éves joghallgató Kolozsvárott, — B. János, zágori r. k. tanító fia, 100 frtot.

265. Várady Aurél, I. éves joghallgató Kolozsvárott, — néhai V. Károly tanf. fia, unit. vall. 100 frtot.

266. Kubicssek Albert, I. éves bölcész a budapesti tud. egyetemen, — K. Károly, ág. hitv. ev. dobsinai tanító fia, 100 frtot.

267. Kótai Pál, I. éves műegyetemi hallgató Budapesten. — K. Lajos, szathmári ev. ref. tan. fia, 50 frtot.

268. Klein József, II. éves bölcész Budapesten. — K. Lipót, gyöngyösi izr. tanító fia, 50 frtot.

229. Stern Géza, I. éves orvostanhallgató Budapesten. — St. Mór, budap. izr. kép. gyak. isk. tan. (a Lederer-alapból.)

b) Középtanodai, stb. ösztöndíjat nyertek:

270. Fábry Andor, III. éves bányászakadémiai hallgató Selmezbányán. — F. János, dobsinai ág. hitv. ev. ovoda-vezető fia, 50 frtot.

271. Keresztessy Gyula, I. éves papnövendék Nagy-Enyeden. — K. Ferencz, haracz-keréki ev. ref. tan. fia, 50 frtot.

272. Diener Mór, VIII. oszt. gymn. tan. Veszprémben, — néh. D. Sándor veszprémi, izr. tan. fia, 50 frtot.

273. Gludovác Ferencz, III. éves kép. növ. Budapesten, hasonnevű néhai magyar-óvári r. k. ig. tan. árvája 50 frtot.

274. Holländer Sarolta, III. éves kép. növ. Szabadkán, — H. Ignác tiszafüredi izr. tan. leánya, 50 frtot.

275. Kövér Sándor, III. éves kép. növ. Déván, — K. Lázár, bácsfalvi ev. ref. vall. állami isk. ig. tan. fia, 50 frtot.

276. Rosenstein Ignác, III. éves kép. növ. Losonczon, — R. Adolf balassa-gyarmati izr. tan. fia, 50 frtot.

277. Bálinth László, VI. oszt. gymn. tan. Kecskeméten, — B. Mihály, czeglédi r. k. tan. fia, 50 frtot.

278. Németh János, VI. oszt. reálisk. tan. Budapesten, — hasonnevű főv. községi r. k. vall. tan. fia, 50 frtot.

279. Lackner Oszkár, VI. oszt. gymn. tan. Budapesten, — L. Fülöp új-verbácsi ág. hitv. ev. tan. fia, 50 frtot.

280. Bakó Kálmán, II. éves ipartanmühelyi növ. Budapesten, B. János, strukóczi ág. hitv. ev. tan. fia, 50 frtot.

281. Halász Lajos, V. oszt. gymn. tan. Szarvason, — Vida Sándor, makói ev. ref. tan. mostoha fia, 50 frtot.

282. Sáringer Kálmán, I. éves kép. növ. Csáktornyan, S. Károly, magyar-szerdahelyi r. k. tan. fia, 50 frtot.

283. Kaczuván János, I. éves kép. növ. Csáktornyan, — K. Bertalan, izsakóczi r. k. tan. fia, 50 frtot.

284. Gebler Ferencz, II. éves kép. növ. Budapesten. — G. József, czeglédi r. k. tan. fia, 50 frtot.

285. Súlyom Lajos, VIII. oszt. gymn. tan. Debreczenben, — S. Antal, hajdu-böszörményi ev. ref. tan. fia, 50 frtot.

286. Heitler Laura, I. éves polg. isk. tan. kép. név. Budapesten, — H. Jakab, volt izr. tan. leánya, 50 frt a Zirzen-alapból.

287. Gaál Elek, VIII. oszt. gymn. tanuló Zilahon. — G. Elek magyar-keczeli ev. ref. tan. fia, 50 frtot, a Gyertyánffy-alapból.

c) Segélyben részesültek:

288. Friedrich Jánosné, volt rózsahegy r. k. tanító özvegye 50 frtban.

289. Kling Jánosné, volt promontori r. k. tan. özvegye, 50 frtban, a Röck-féle alapból.

290. Wimmer Lajosné, volt sérfenyő-szigeti r. k. tanító özvegye, 50 frtban.

291. Rottenberg Hermin, volt izr. tan. özvegye Zsakaróczon 50 frtban.

292. Tárnok József, monori r. k. elaggott tanító, 50 frtban.

293. Tatay Károlin, volt ev. ref. tan. özvegye, Budapesten, 50 frtban.

294. Stékláts Istvánné, volt budapesti r. k. tanító özvegye, 50 frtban az Örley-alapból.

295. Hajdu József, vadász ev. ref. árvizkárosult tanító, 50 frtban az évi jövedelemből.

Az Eötvös-alap, eddigi fennállása óta 129 róm. kath., 59 ev. ref., 59 ág. hitv. ev., 5. unit., 4. gör. kath. és 40 izr. vallásu, összesen 295 családot segélyezett, s e célra együttvéve 22,180 frtot utalványozott. Ezen kívül két izben tekintélyes összegeket gyűjtött az árviz által sújtott vidékek tanítói számára, és 9 év óta két egyetemi tanulónak, a kik vidéki tanítók fiai közül választattak, évenként 120—120, összesen 2160 frtot jutottatott irodai segédkezésükért.

Marostordamegye 18⁸⁵/₈₆-ik tanévi tanügyi állapota.

Marostordamegye az erdélyi részek az a megyéje, a mely nemzetiségi szempontból a legtarkább képet mutatja, s a melynek tanügye még az 1881-ik évben is oly gyalgó lábón állott, hogy a tanköteleseknek alig 49 %-ka járt iskolába.

A nemzetiségi viszonyok ma is változatlanok, s e tekintetben főleg a megye felső vidéke — a régeni alsó és felső járás — mutat a legkedvezőtlenebb arányt, hol a románok, — csaknem kivétel nélkül, — minden

köztségben többségben vannak. A tanügyi helyzet azonban előnyösen megváltozott. Nemcsak az iskolába járók száma növekedett évről-évre — a mióta megyénk jelenlegi tanfelügyelője: Deák Lajos úr vette kezébe megyei tanügyünk vezetését, — hanem a magyar elemre nézve kedvezőtlen nemzetiségi viszonyok ellensúlyozására nézve is oly eredményt értett el a magyarnyelvnek minden nem magyar tannyelvű iskolában való tanítása által, a mely hitem szerint mindenkit — a ki fel tudja fogni e tény fontosságát, — a legőszintébb örömmel tölt el.

Alljanak itt az alábbi szám adatok, a melyek úgy gondolom, minden bővebb magyarázat nélkül is elég érthetően beszélnek.

1. A megye lakosságának száma 158,999. Tankötelesek száma: a) 6—12 éves fiú: 9,887. leány 9,380; b) 13—15 éves fiú: 3,764, leány 3,496.

2. Vallás szerint együtt véve fiú, leány: a) róm. kath. 3,141; b) gr. kath. 5,807; c) gr. kel. 4055; d) ev. ref. 10,974; e) ágostai hitv.: 963; f) unitárius 1,021; g) mózes vallású 566; anyanyelv szerint magyar: 15,702; német: 963; román 9,802 (ebből körülbelül 90 % a megye felvidékére esik.) Az összes tankötelesek száma: 26,527.

3. A tankötelesek összes számából iskolába járt, és pedig a) elemibe: fiú 7,544, leány 6,725, összesen: 14,269; b) ismétlő iskolába: fiú 2,141, leány 1687, összesen: 3,828; c) polgári iskolába 63; d) magánintézetbe fiú 5, leány 74, összesen 79; e) közép iskolába fiú 275; az iskolába járók összes száma tehát 18,514, vagyis az összes tankötelesek 70%-a, a mi az 1888-ik évi állapotokhoz képest 21 %, a mult tanévhez képest pedig 4 % javulást mutat.

4. Az iskolába járók közt van a) vallás szerint: róm. kath. 2,133; gr. kath. 3,994; gr. kel. 2,180; ev. ref. 8,155; ágostai 867, unitárius 748; mózes hitű 437; b) anyanyelv szerint: magyar 11,473, német 867, román 6,174.

Ha e számokat összehasonlítjuk az összes iskolába járó tanköteleseknek — vallás- és nemzetiség szerint — kitüntetett számadataival, ki fog tűnni, hogy legkedvezőbb az arány a vallásfelekezetek szerint az ágostai hitvallásuaknál, hol a tankötelesek 90%-a, a mózes hitűeknél 77%, az ev. ref. vallásuaknál 74%, az unitáriusoknál 73%, a róm. kath. 68%; és legkedvezőtlenbe a gr. keletiekénél, hol csak 53.50% jár iskolába; a) nemzetiség szerint legkedvezőbb az arány a németeknél, hol 90% a magyaroknál hol 74%, és legkedvezőtlenebb a románoknál hol csak 63% jár tényleg iskolába! E kedvezőtlen arányért, mely az erdélyi részek csaknem minden megyéjében feltalálható, egyedül a román lelkészek kárhóztatandók, kik többet foglalkoztak politikával, mint a nép legvitálisabb érdekeivel, s kik indolentiájuk által a tanfelügyelőket is akadályozzák működésükben.

5. Iskolába nem járt: fiú 3623, leány 4390, összesen 8013; azaz a tankötelesek 30%-a.

6. Nyolcz hónapig járt iskolába 15669, 8 hónapnál kevesebb ideig 2845.

7. Félnapos mulasztás volt összesen 160125, ebből felmentetett 157234; pénzbírsággal büntetett 2891 eset. Az összes félnapokból egy-egy iskolába járó tankötelesekre átlag 8 félnap.

8. Az igazolatlan mulasztásokért befolyt büntetési-pénz összesen: 1445 frt 50 kr. Ez összegből iskolai és népkönyvtárra fordított 364 frt; szegény tanulók se-

gélyezésére 322 frt; taneszközökre 386 frt; és iskolai célra tőkésített 363 frt 50 kr.

E pontnál meg kell jegyezni, hogy a mióta tanfelügyelőnk indítványára a közg. bizottság elrendelte, hogy azon mulasztók szüleit, kik a pénzbírságot megfizetni nem bírják, közmunka teljesítésére kell kényszeríteni, a mulasztások koránt sem öltenek oly nagy mérvet, miután e rendelet pontos végrehajtását tanfelügyelőnk a legnagyobb szigorral ellenőrzi.

9. A 12 évet betöltött tanulók közt tudott: a) csak olvasni 232; b) írni és olvasni 1712 fiú és leány!

10. A tantermek száma volt összesen; 328. Az iskola saját házában volt 244 helyt. bérházban 21. Természetbeni lakást kapott 254; lakbért 62 tanító.

11. Faiskola volt: 212; iskolakert: 153; tornater: 109.

12. Taneszközök: iskolai fekete tábla 355, szemléltetési kép 17, fali olvasó tábla 267, számoló gép 205, Magyarország térképe 225, Osztrák-magyar-monarchia 44, Európa térképe 135, föld-ötrésze térképe 82, földgömb 168, természetrajzi falitábla 161, természettani 53, szepírás és rajz gyűjtemény 49, torna eszköz volt 11 iskolánál, tanítói és iskolai könyvtár 57, népkönyvtár 26, tankönyv gyűjtemény 52.

Leggyarlóbban vannak felszerelve a felekezeti iskolák; jóllehet tanfelügyelőnk eddig közel 3 ezer forint értékben eszközölt ki részökre a Nagyméltósága közzé. Minisztertől taneszközöket.

13. Iskola volt: állami 6; községi 4; róm. kath. 30; gr. kath. 65, gr. keleti 31, ev. ref. 105, ágostai 6, unitárius 13, mózes 3, magán 3, egyesületi 1, összesen: 267. Ezekből elemi 266, polgári 1, Vegyes volt 252, fiú 7, leány 8 iskola.

Iskolázásra bevolt osztva más községhez 14 község tankötelese; nem volt sem iskola sem iskolázás 5 községben.

E tanév folyamán megszűnt 7, s állított fel 10 új iskola, s így a szaporulat 3 iskola.

A megszűntek közt volt egy magán felsőbb leány népiskola, mely államsegélyvel tartatott fenn, s mely tanítványok híján kellett, hogy megszűnjön.

14. A tanítási nyelv: magyar 6 állami, 4 községi, 30 róm. kath., 105 ev. ref., 13 unitárius, 3 mózes, 3 magán és 1 egyesületi iskolában; német 5, román 51, gr. kath., 27 gr. kel., német-magyar 1 ágostai, román magyar 14 gr. kath. és 4 gr. kel. iskolában.

A nem magyar iskolák közül a magyar nyelvet jó eredménnyel tanították 24 gr. kath., 6 gr. kel. és 5 ágostai iskolában.

15. A tanítók száma volt összesen 316. Ezek közül képesített 213, nem képesített 103; rendes 292, segéd 24. Nem szerint: férfi 304, nő 12. Lelkésztanító volt 11.

A magyar nyelvet szó- és írásban teljesen birta 287; csak szóban, de teljesen 19; szóban keveset 10. Olyan tanító, ki semmit se tudna magyarul, a megyében nincs!

A nem magyar ajkú tanítók közül magyarnyelvi képesítést nyert 38, és pedig 28 gr. kath., 5 gr. kel. és 5 ágostai hitvallású.

16. Az iskolák bevétele volt összesen 115,279 frt, és ugyanannyi a kiadás is.

A bevételből 7055 frt államsegély a többi különböző forrásokból származott.

17. Iskolai takarékpénztár volt 4 helyen 125 be-
tevével, kik összesen megtakarítottak 73 forint 75 krt.

18. Az egészségtan 121 iskolában tanított, és
pedig jeles eredménnyel 10, jó eredménnyel 89 és
csékély eredménnyel 22 iskolában.

Pallós Albert.

I R O D A L O M.

„*A Magyar Ipar úttörői*“ cím alatt Dobrowsky és Franke kiadásában érdekes új könyv hagyta el a sajtót. *Gelléri Mór* állította össze a magyar ipar jeleseinek élet- és jellemrajzgyűjteményét, hogy az iparos ifjuság ez érdemes úttörők példáján buzdulva, a becsület, a tisztesség, a tökéletesedés terén igyekezék fejlődni és haladni, hogy lelkesüljön az ipar fejlődésének nagy eszméjéért, hogy tanuljon a nehézségekkel megküzdeni, ismerje meg a kitartás jutalmát, és barátkozzék meg azzal az eszmével, hogy nem mint közönséges munkásnak kell robot munkáját leróni, hanem gondolkoznia kell ipara természetéről, be kell hatolnia mestersége titkaiba s tökéletesedni, a kor színvonalára kell emelkednie.

Szerző az iparos ifjuság buzdítására szánta művét, melynek olvasmányában ott találjuk az ipar régi jelesei közül Sigmond Elek, Beliczay Imre, Ganz Ábrahám, Schlick Ignác, Rajka Péter, Madarász András, Vidats István, Röck István, id. Kirner, br. Popper Lipót, Valeró Antal, a Felmayerek, Szilágyi István, Streitmann, Szentpétery József, Fischer Mór, Zahn T. Gy., a Trattner-Károlyiak, Yellinek Mór, Szabóky Adolf sikerült arcképei és életrajzai mellett a mai élő iparos nemzedék kiválóbbjait is, különös tekintettel a nagy és kis iparra, a fővárosra, a vidékre, sőt az erdélyi részekre is.

A mű instruktív irányban van tartva, s az élet és jellemrajzok is változatosak, tanuságosak, oktatók. Szerző egy-egy fejezetet szentelt az iparral oly szoros kapcsolatban levő kereskedelem és forgalom jeleseinek, valamint az ipar szellemi munkásainak is. (Ezek sorát Széchényi, Kossuth és Trefort nyitja meg.)

A mű célja, hogy ipariskolai vizsgálatok alkalmával mint jutalomkönyv osztassék ki, de fontos szolgálatot tehet az ifjuság könyvtáraiban is; végre haszonnal forgathatja az önálló iparosság is, mert a mű egyúttal a kegyeletteljes elismerés kifejezése gyanánt is tekinthető.

Szerző e sok fáradsággal összeállított, s — mint előszavában maga mondja — folyvást kiegészítésre és tökéletesedésre váró művét Trefort Ágostonnak a magyar ipar lelkes pártfogójának ajánlotta.

A 21 ivre terjedő 82 sikerült arcképpel ellátott diszesen kiállított mű ára füzve 2 frt, diszkötésben 2 frt 50 kr.

Magyarország története a népiskolák számára. Irta *Jókai Mór*. Ha nem állanánk is az új iskolai év küszöbén, akkor is oly irodalmi birként kellene e kis munkáról megemlékeznünk, mely nemcsak örömmel tölt el mindnyájunkat, de büszkévé is tesz. Mert ha oly író, mint *Jókai*, kinek nevét mindig tisztelettel olvassuk, kinek munkáit nemcsak élvezettel, de valóságos áhitattal lapozzuk, tollát, ragyogó tehetségét arra szenteli, hogy nemzetünk ifjusága, a jövő büszkesége, a haza

reményének kezébe kézi könyvet adjon, a mely ép azért, mert honunk történetét tárgyalja, kétszerte nagyfontosságú, — elég a tényről magáról pár szóval megemlékezni, és az ország minden népiskolája sietni fog a könyvecskét minden tanítványának azzal ajánlani, hogy ne tankönyv gyanánt olvassa, de imakönyv gyanánt, mely egyetlen és legfőbb parancsúl állítja fel: „*A haza mindenek felett.*“ Révai testvérek budapesti könyvkiadó hivatala immár második kiadásban bocsátja közre a nagybecsű kézikönyvet, mely újabb kiadásból az első kiadás jelentéktelen hibái is elmaradtak, és most ment a könyv is minden tévedéstől, mint a hogy nem téved sohasem oly irányba, mely a hazaszeretettől terelne el bárkit is. — Ára kemény kötésben 30 kr.

V E G Y E S E K.

— *Lapunk mindazon előfizetőit, a kik a múlt vagy a folyó évről az előfizetéssel hátralékban vannak, ismételten is tisztelettel kérjük, szíveskedjenek hátralékos ültményeiket mielőbb beküldeni, hogy fizetési kötelezettségeinknek mi is eleget tehesünk.*

Tisztelettel
A kiadó hivatal.

— *Kérelem. Néh. Váradi Károly Kolozsmegge volt kir. tanfelügyelője emlékének megörökítése céljából kibocsátott gyűjtőivek beküldésének határideje — szeptember 1. — lejárván: tisztelettel kérem a még be nem küldött gyűjtőivek t. tartóit, hogy gyűjtőiveiket a begyűlt összeggel együtt hozzám mielőbb eljuttatni szíveskedjenek.*

Elek Gyula
biz. pénztárnok.

— *Bod Péter, a helybeli állami tanítónöképző-intézet tanára, s lapunk lelkiismeretes és szakavatott volt szerkesztője, mint a közölt nyilatkozatból láthatják t. olvasóink, a nagy-szebeni állami népoktatási intézetek igazgatójává történt áthelyezése következtében, szerkesztői tisztéről lemondott s eltávozott körünkől. E hó 3-án indult el városunkból. A vasuti állomáshoz a tanító-testület tagjai közül számosan kísérték ki, s ott Benedek Samu, elnök intézett meleg köszönő szavakat a távozó buzgó szerkesztőhöz, a lelkes tanító-testületi taghoz, s kívánt áldást további munkájára. A n.-szebeni áll. népoktatási intézetek, benne, akár készülségét, akár kötelességei teljesítésénél ismert lelkiismeretességét és pontosságát tekintjük, kitünő, alkalmas igazgatót nyertek. Munkáját, törekvéseit kísérje ott is elismerés, becslés és szeretet.*

— *Uj tanfelügyelő. A vallás- és közokt. m. kir. Miniszter úr Lengyel János volt fumei áll. isk. tanítót, szolnok-dobokamegyei segédtanfelügyelővé nevezte ki. E ki nevezés a tanítótság körében általános tetszést és meglepetést keltett.*

— *Ö. cs. és kir. apostoli Felsége kolozsvári legmagasb látogatása alkalmából, hódolatukat és üdvkivánataikat, mint értesülünk, a népoktatási, közép és felsőbb tanintézetek hatóságai, illetve képviselői együttesen fogják meg-*

zeni. E küldöttségben fognak részt venni a kolozsmegyei tanító-testület képviselői is. A tanintézetek közül a három főgymnasiumot, az egyetemet, az erdélyrészi házi-ipar fejlesztő egyesület tanműhelyét és a Mária-Valléria leány árvaházat fogja Ő Felsege meglátogatni.

— **Új tanár a helybeli áll. tanítóképző-intézetnél.** A Kápolnai József volt képezdei tanár rendelkezési állapotba történt helyezéssel megüresedett mennyiség- és természettudományi tanári állásra a vall. és közokt. m. kir. Miniszter úr, dr. Koch Ferencz egyetemi m. tanárt nevezte ki. Benne a tanítóképző-intézet szakértő, kitűnő tanerőt nyert.

— **A bánffi-hunyadi állami felső népiskola** fia osztályainak polgári iskolává való átalakítását rendelte el a nm. vall. és közokt. m. kir. Miniszter úr e tanév elején. Az I. osztály már e hóban megnyitattik. A felső leányiskola meghagyatott régi szervezetében. Vajha ez új polgári iskola vinné teljesebbé, úgy az iskolai gondnokságnak, mint a tanító-testületnek hozzá fűzött reményeit.

— **Kolozsvár város községi iskolaszéke** e hó 10-én tartott ülésében a felsőbb leányiskolához a női-munka, rajz és szépirás tanítónőjévé Bekési Lilla tanítónő k. a. választotta meg. Az új kartásat szívesen ödvözljük állomásán, s sikert kívánunk működéséhez. — Ugyanazon ülésen léptetett elő r. tanítónővá s véglegesítettett Solyom János I. közs. isk. s. tanító, lapunk munkatársa. Fogadja ez alkalommal ő is szerencsekívánatunkat.

— **A felsőbb leányiskolák új szervezete.** A nm. vall. és közokt. m. kir. Miniszter úr folyó évi július 7-én 28,999. sz. a. kelt rendeletével a felsőbb leányiskoláknak új szervezetet adott. E szervezet megkülönböztet első- és másodrendű, illetve 6 és 4 osztályu felsőbb leányiskolát. A tantárgyak közé felvételnek a neveléstan alapfogalmai, mint rendkívüli tantárgy az angol nyelv és irodalom. A felsőbb leányiskolák első osztályába legalább 10 éves oly leányok vétetnek fel, kik az elemi iskola 4. osztályát kielégítő sikerrel végezték. A felsőbb osztályok bármelyikébe csak oly növendékek vétetnek fel, kik megfelelő életkorral jelentkeznek és felvételi vizsgálaton igazolják, hogy az intézet tantervében kijelölt mérvben, kielégítő sikerrel végezték mind azt, mit az előző osztályokban az intézetben tanultak volna. Kivételt képeznek ez alól a polgári leányiskolák IV. osztályát jó sikerrel végzett növendékei; ezek a felsőbb leányiskolák V. osztályába akadálytalanul felvétetnek, ha kimutatni képesek, hogy a francozia nyelvet a felsőbb leányiskolák tantervében előírt mértékben az iskolában arra képesített tanerőtől rendszeresen tanulták, vagy ha abból a felvételi vizsgálatot sikerrel leteszik. Ugyanezen rendelet szerves összeköttetésbe hozza a felsőbb leányiskolákat a tanítónő-képző intézetekkel. A felsőbb leányiskola IV. osztályát jó sikerrel végzett tanulók, a tanítónő-képző intézet III. osztályába vétetnek fel. A felsőbb leányiskolák nevelési és oktatási ügyeinek felülvizsgálására a Miniszter évenként egyszer miniszteri biztost küld ki.

— **A Váradi emlékkünnepély.** Az ünnepélyt rendező bizottság jun. 29-én tartott ülése óta még 2 ülést tartott. Megrendelte az emlékkövet, mely szép szürke márványból

lesz, s megtette mindazon intézkedéseket, melyek az ünnepély fényét emelni fogják. Albizottságokat küldött ki egyes rendezési ügyek teljesítésére. Megállapította az ünnepély programját, melyet lapunk jövő számában, a választmány jóváhagyása után közölni fogunk. Megállapítottatott a meghívandók névsora, kimondatott az emlékkő megkoszoruzása s felkérni határozta a bizottság az áll. tanítónőképző intézet igazgatónőjét arra, engedje meg, hogy az ünnepélyen intézetének dalköre, a tanítóképző intézet dalkörével, a Redouteban léfolyó ünnepélyen 2 énekdarabot vegyes karban adjanak elő.

— **Gönczy-alapítvány a tanítók árvaházában.** Tóth József kir. tanácsos, pestmegyei tanfelügyelő felhívást bocsátott ki, egy, a magyarorsz. tanítók árvaházában, Gönczy Pál vall. és közoktatásügyi államtitkár nevét viselő alapítvány létesítése tárgyában. A kolozsmegyei tanítótestület választmánya a gyűjtést elhatározta, s ez irányban megkeresi a vidéki, valamint a helyi tanítói kör, illetve körök elnökségeit.

— **Az iparos tanoncok pontos iskoláztatása tárgyában** a nm. vall. és közokt. m. kir. Miniszter úr rendeletet bocsátott ki, melyben szigoruan meghagyja az illetékes hatóságoknak, hogy az iparos tanoncok pontos iskoláztatását kellően ellenőrizzék, s azon mesterekkel szemben, kik a törvényben írt kötelezettségeiket vonakodnának teljesíteni, a büntető eszközök felhasználandók.

— **Kasztner Jankát,** a helybeli tanítónőképző-intézet igazgatóját súlyos csapás érte. Édes anyja, épen a felvételi vizsgálatok alatt, Nyitrán meghalt. Fájdalmát enyhítse őszinte részvétünk.

— **A kolozsvári áll. tanítóképző-intézetbe** e tanévre az I. osztályba 35 tanuló vétetett fel. Benlakást nyert 13, kik közül 10-nek adatott 50 frtos állami segély, illetve a 200 frt köztartási összegből 50—50 frt elengedtetett. — **A tanítóképző-intézet** I. osztályába pedig 18 tanulót vettek fel.

— **Ajánlott könyvek.** A vall. és közokt. m. kir. Miniszter úr Bogdy Samu és Novák Sándor „Feladatok a kereskedelmi számtanhoz“, Névy László „Kereskedelmi levelező“, Erdősi Cornélia „Az irva-olvasás tanításmódja“ című műveket az illetékes iskolák, illetve tanítói könyvtárak részére ajánlotta.

— **Tanítói állomás üresedésben.** Gál István, a mocsi áll. iskola volt igazgató-tanítója, a rajz és ipari szakban tovább képeztetése céljából, a budapesti polgári isk. tanítóképző-intézetbe történt felvétele következtében, állásáról lemondott, mely jelenleg még betöltetlen. Ohajtandó, hogy a Mezőség e fontos helyére a nm. vall. közokt. m. kir. Miniszter úr oly tanítót alkalmazzon, ki ott minden igényeknek megfelelően képes leendő működni.

— **Nyugdíjazás.** Botha József szucsáki ev. ref. és Pintye Tódor kajántói gör. kath. tanítók, az orsz. tanítói nyugdíjalapból évi 100—100 frt nyugdíjjal nyugalmaztatnak.

TARTALOM: Nyilatkozat. Bod Péter. — Nyilatkozat. Czirják Albert. — A tanító. (I. közlemény.) — Tanítóképezdei internatus. Ujfalussy Sándor. — Társadalmunk egyik betegségéről. Pap György. — Az „Eötvös-alap gyűjtő és kezelő bizottságának jegyzőkönyve. — Maros-tordamegye 1885/6. tanévi tanügyi állapota. Pallós Albert. — Tárca: Az egészséges lakás. Zajzon Dénes. — Irodalom. — Végyesek.